

Osobitý a v Európe jedinečný typ drevených kostolov tvoria protestantské chrámy z konca 17. a zo začiatku 18. storočia.

Evanjelický drevený kostol v Hronseku patrí do skupiny artikulárnych kostolov, postavených po Šopronskom sneme v roku 1681. Vznik artikulárnych kostolov súvisí s mnohými historickými faktormi. Pred koncom 16. storočia okolo 90% populácie Slovenska bolo protestantského vierovyznania. Po koncile v Trente r. 1550 začala rekatolizácia, obzvlášť na územiach ovládanými Habsburgovcami. Používali sa najrozličnejšie metódy, ako prinútiť obyvateľstvo, aby sa vrátilo späť ku katolicizmu, nevnímajúc najkrutejšie tresty a popravy.

Komplikovaná vojenská, politická i náboženská situácia v rakúsko-uhorskej monarchii (neustála turecká hrozba, početné protihabsburské povstania a náboženské nepokoje) viedli kráľa Leopolda I. v roku 1681 k zvolaniu snemu do Šoproňu. Gróf Thokoli z Kežmarku prezývaný tiež „Slovenský kráľ“ práve v tomto roku dosiahol, aby rakúsky cisár Leopold I. priznal protestantom určité výsady. Okrem iného im povolil stavbu nových kostolov, ktoré však museli spĺňať určité svetské nariadenia a obmedzenia. V každej stolici mohli stáť len dva nové kostoly. Povolenie pre nový kostol, faru a školu na predmestí dostali tiež pohraničné, banské a slobodné mestá. Avšak kostol musel byť vždy postavený mimo centra za mestskými hradbami.

Práve 25. a 26. zákonný článok šopronských artikúl obsahoval podmienky, za akých sa mohli stavať protestantské kostoly na území Horného Uhorska. Podľa tohto článku sa nazývajú tieto kostoly artikulárne. Podmienky boli nasledovné :

1. kostol musel byť postavený celý z dreva,
2. bez použitia železných klincov,
3. bez hlavného vchodu do dediny,
4. bez veže,
5. musel byť postavený za jeden rok.

Ďalšie obmedzenia kládli kráľovské komisie zodpovedné za výber miesta, čas výstavby a samu stavbu kostolov.

Z celkového počtu asi 38 artikulárnych kostolov postavených na konci 17. storočia a v 18. storočí dodnes stojí len 5. Možno povedať, že drevené evanjelické artikulárne kostoly sú najvzácnejšou a zároveň najohrozenejšou skupinou spomedzi ostatných.

Sú to tieto kostolíky :

1. Leštiny
2. Istebné
3. Kežmarok
4. Hronsek
5. Paludza – Svätý Kríž.

